

Rádlo

Kraj: Liberecký

Správní obvod: Jablonec nad Nisou

Nadmořská výška: 536 m n. m.

Počet obyvatel: 976

Adresa URL: www.radlo.cz

Okres: Jablonec nad Nisou

GPS souřadnice: 50.698453N, 15.115750E

První pís. zmínka: 1419 (605 let)

PSČ: 468 03

Historie obce Rádlo

První písemná zmínka o obci zvané Rádlo je z r. 1419, kdy klášter v Mnichově Hradišti prodal Jindřichovi z Valdštejna mimo jiné i faru Rychnov s Rádlem za 500 kop gr. českých. Osady Milíře i Dobrá Voda jsou zmiňovány až v 17. století.

Před rokem 1848 patřilo Rádlo k panství Svijany a faře Rychnov. Osada Milíře (obec Jeřmanice) k panství Starý Dub a faře Jeřmanice. Po roce 1948 bylo Rádlo součástí soudního a politického okresu Jablonec n.N., osada Milíře spolu s Jeřmanicemi patřila do politického a soudního okresu Liberec.

Tereziánský katastr udává, že v obci bylo 25 hospodářů, mlýn s pilou a obyvatelé se živili zemědělstvím, tkalcovstvím povoznictvím.

Rádlo, ležící poblíž silnice z Turnova do Liberce dodávalo i značné množství obilí na tamní trhy.

Obživu dodávaly i hluboké lesy, obklopující Rádlo. V r. 1675 existovala v obci Rádlo papírna na řece Mohelce, později Grossmannova brusírna kamenů (čp. 222). Na Mohelce bylo i několik mlýnů, později byla v obci cihelna. Do první poloviny 19. stol. dávalo obyvatelům obživu i přadláctví a tkalcovství, později se podnikatelé v Rádle zapojili také do rozvoje bižuterní výroby. V obci se rozšířilo foukání perel. Později rovněž řezání kamenů (zprvu přírodních, pak broušení skleněných), známých pod názvem "rádelské kameny". Dále byli v obci 3 řezníci, 2 mlynáři, 2 kováři, 5 truhlářů, 1 kolář, 1 švec, 5 pekařů a 17 hospod. V roce 1939 bylo v obci celkem 35 výrobců bižuterie, 3 řezníci, 3 holiči, 2 krejčí, 4 trafiky, 3 pekaři, 8 obchodů s potravinami a 16 hospod.

Původní spojení Rádla se světem bylo obyčejnými cestami (do Jablonce nad Nisou, Rychnova a Jeřmanic), v roce 1890 (od 1.10.) se podařilo zřídit na železniční trati Turnov - Liberec zastávku Rádlo, v roce 1928 byla zavedena pravidelná autobusová doprava do Jablonce nad Nisou. V roce 1893 byla v Rádle zřízena pošta. Obec Rádlo patřilo farnosti Rychnov. V obci byla v r. 1725-26 vybudována na místě bývalé zvonice kaple sv. Trojice, do ní byl přenesen r. 1730 oltář sv. Trojice z Rychnova. V roce 1829 byla ke kapli přistavěna věž, ale v r. 1931 byla kaple s věží zbourána a místo ní postaven dnešní kostel sv. Trojice podle návrhu architekta Rosslera z Jablonce nad Nisou. Hřbitov byl zřízen r. 1853, v r. 1863 byl vysvěcen a o deset let později postavena hřbitovní kaple. V roce 1930 byl na křižovatce do Milířů postaven pomník padlým z 1. světové války. V Rádle býval i soubor soch tzv. zahrada Getsemanstská, pořízený obchodníkem s přízí Hubnerem. Dnes jsou sochy umístěny v zahradě staré fary v Jablonci n. N. (od r. 1966).

Ve starých dobách bylo školní vyučování dětí spojeno s farou, a tak děti z Rádla chodily do farní školy v Rychnově a děti z Milířů do Jeřmanic. V roce 1783 byla v Rádle zřízena školní třída, r. 1876 byla postavena pro školu budova. Roku 1861 byla postavena škola větší, a konečně r. 1891 dnešní budova (po r. 1950 renovovaná). V Milířích byla postavena škola až v r. 1883. Těsně před 1. světovou válkou byla r.

1914 otevřena plovárna s kabinami a občerstvením, v letech 1927-28 bylo u koupaliště zřízeno sportovní hřiště.

V současné podobě existuje obec od roku 1938, kdy byly spojeny Milíře, tehdy osada obce Jeřmanice, s místní částí Milíře v obci Rádlo do jedné osady a ta připojena k obci Rádlo. Obec Rádlo měla v roce 1930 tyto místní části (v závorce počet domů): Dolní Ves (53), Prostřední Ves(29), Horní Ves (61), Dolní Háje (15), Horní Háje (80), Hájek (6), Dolánky (29), U Turka (5), Brandl (2), Milíře (13), a Horní Dobrá Voda s myslivnou u Dolní Dobré Vody (21).

Obyvatelstvo bylo do roku 1945 vesměs německé národnosti, (v r. 1930 žilo v Rádle jen 53 Čechů, na Milířích 8 Čechů). Jméno obce Rádlo (německy Radl) je ale českého původu - podle orebního nářadí. Milíře (německy Kohlstadt) mají jméno zřejmě podle milířů, v nichž se pálilo dříví z okolních hlubokých lesů. Dobrá Voda odvozuje svůj název údajně podle velmi dobré a chutné vody, která byla ve studni u tehdejší hospody v Horní Dobré Vodě. Velice čilý býval společenský život - v místě bylo 15 hostinců a fungovala řada spolků: veteráni (založeno 1871), čtenářský spolek (1872), divadelní (1879), pěvecký spolek Harmonia (1871), hudební spolek (1866), tělovýchovný (1885), hasičský (1883), který si postavil ve dvacátých letech i hasičskou zbrojnici, spolky hospodářské a řada dalších.

